СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 180. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 5. серпня, 1927. VOL. XXXV. No. 180. Jersey City, N. J., Friday, August 5. 1927. THREE CENTS

САККО І ВАНЦЕТТІ УЗНАНІ ВИННИМИ

ПІДУТЬ НА ЕЛЕКТРИЧНИЙ СТОЛЕЦЬ ДНЯ 10. СЕРПНЯ. — ТАКА ОСТАТОЧНА ДЕЦИЗІЯ ҐОВЕРНОРА ФУЛЛЕРА.

БОСТОН, 3. серпня. — О годині 11.30 ночею проголошено остаточну децизію ґовернора Фуллера в справі Сакка і Ванцетті, засуджених за напад і вбивство на кару смерти ще в 1920 р. Ґовернор передав пресовим представникам готовий стейтмент, що обнимає яких 2000 слів. Своєю децизією затвердив ґовернор Фуллер вирок смерти, виданий судією Теєром та заявив, що оба засуджені одержали заслужену кару та що суд над ними був ведений в законних рамках. Ґовернор покликується на 11 живих ще присяжних суддів, які заявили, що видали засуд в повнім пересвідченню, що Сакко і Ванцетті винуваті. Судді заявили далі, що судця Теєр вів розправу безсторонно та не впливав на них нічим в справі видання їх оречення. Ґовернор Фуллер подає далі, що заіменована ним комісія, яка складалася з президента Еббота Лоренса Ловела з гарвардського університету, бувшого судді Роберта Ґрента і президента С. В. Стреттона з месечусетського технологічного інституту, заявила однодушно, що нема ніяких законних причин, щоби назначити нову судову розправу. Фуллер рівнож пересвідчений по вислуханню свідків і по прочитанню відкликів, що Сакко і Ванцетті винуваті та що нема ніякої причини назначувати нову розправу.

Рішення ґовернора Фуллера викликало велике враження не тільки серед кореспондентів, оборонців Сакка і Ванцетті і знайомих, що прийшли послухати це рішення, але у всіх, що тільки чули про ту справу. На вістку про це рішення ждала не тільки ціла Америка, але й цілий культурний світ, що виказав за сім літ величезне заінтересовання до цего процесу.

КАЖУТЬ, ЩО ҐОВЕРНОР ФУЛЛЕР ПОСТУПИВ НЕСПРАВЕДЛИВО.

ПОВИНЕН БУВ УЛАСКАВИТИ АБО ЗАЯВИТИСЯ ЗА НОВОЮ РОЗПРАВОЮ.

НЮ ЙОРК, 4. серпня. — Відомість про затвердження ґовернором Фуллером вироку смерти на Сакка і Ванцетті прийшла о півночі і не було ще часу зібрати відомостей про властиве враження, яке викличе ця децизія. Але члени Комітету Оборони Сакка і Ванцетті висказали вже на борзі в часописях своє велике обурення, а деякі називали Фуллера брутальною людиною. Бо коли вже не назначено нового справедливого суду для засуджених, то на всякий случай вони повинні були бути уласкавлені.

ПРЕЗ. КУЛИДЖ НОЧУВАЄТЬСЯ ЩАСЛИВИМ.

РЕПІД СИТІ, Савт Дакота, 3. серпня. — Коли през. Кулидж подав до відома свою славну заяву, в якій заявив, що не думає бути кандидатом на президента в 1928 році, цілком змінився. Все усміхнений і в добрім гуморі, бавиться з дітворою, став більш балакучий та ввічливий. А особлившу забаву має з того, що люде ломлять собі голову з того, що властиво означає його заява, чи він дійсно рішений не кандидувати за всяку ціну на президента, чи тільки він висказав свою приватну опінію, яка одначе не є ще остаточною відповідію в тій справі.

ВАШИНҐТОН ВСЕЩЕ СУМНІВАЄТЬСЯ.

ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ПРЕЗИДЕНТ ПОВИНЕН ВИДАТИ РІШУЧУ ЗАЯВУ І УСУНУТИ ВСЯКІ СУМНІВИ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 3. серпня. — В офіціяльних і впливових кругах широко обговорюють заяву през. Кулиджа і всі є тої думки, що вона неясна і дає притоку до ріжних сумнівів і коментарів. А що тут ходить о дуже важну справу, президент повинен рішучо дати ясну відповідь, бо від неї буде залежати дальша праця в його власній республиканській партії, яка мусить завчасу оглянутися за відповідним кандидатом.

КУЛИДЖ БУДЕ КАНДИДУВАТИ, КАЖЕ ГУВЕР.

ПАЛЬО АЛЬТО, Кал., 3. серпня. — Секретар торговлі Гувер, який по президенті Кулиджу являється найповажнійшим кандидатом на президента з боку республиканської партії, заявив, що він тої самої думки, яку висказав тому два тижні в Шикаґо, а саме, що президент Кулидж буде кандидувати і повинен бути вибраний наново президентом.

НЕ БУДЕ КОРАБЕЛЬНИХ ПЕРЕГОНІВ.

РОЗБИТТЄ ЖЕНЕВСЬКОЇ МОРСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ НЕ ВІДОБЄТЬСЯ ПОГАНО НА ВІДНОСИНАХ КОНФЕРУЮЧИХ ДЕРЖАВ.

РЕПІД СИТІ, Савт Дакота, 3. серпня. — През. Кулидж є тої думки, що женевська морська конференція не осягне своєї цілі. Амбасадор Ґибзон вияснить щераз в своїй пращальній бесіді становище Америки, яка за всяку ціну змагала до цего, щоби ухвали розоружної вашингтонської конференції з 1922 року поширити з дреднавтів на инші кораблі, бо в той спосіб заощадиться грубо на видатках на фльоту. Колиж в Женеві не прийшло до порозуміння, Америка буде далі держати тільки таку фльоту, яка доконче потрібна до оборони її берегів. Поза тим розбиття конференції не може мати ніяких лихих наслідків що до взаімних відносин між конферуючими трома державами. Кожда з них буде мати тільки вільну руку в розбудові своєї фльоти, коли ходить о кораблі не обняті вашингтонською конференцією.

ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА ЗМІНОЮ ПЛЯНУ ДОСА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 2. серпня. — Кораблем Меджестик повернув з подорожі по Европі відомий нюйорський банкир Бернард Барух, який подав, що найважнійшою проблемою на найблизші літа буде справа німецьких репарацій. На 1928 і 1929 роки припадає на Німеччину сплата великих рат, а кромі того сплата процентів від заграничних позичок, а тим самим і від позичок американських. Тих послідних Німеччина не буде могла сплатити, коли Комісія Доса цему спротивиться, себто, коли та сплата буде нарушувати сплату репарацій. А Німеччині буде тяжко виконати всі ті зобовязання. Через те готово прийти до нової кризи, коли тому не зарадиться завчасу.

РУМУНСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО НЕ ДОПУСКАЄ ВІСТЕЙ ПРО ЗАЯВУ КАРЛА.

БУКАРЕШТ, 2. серпня. — Румунське правительство не допускає ніяких вістей до краю про паризьку заяву принца Карла, що його зречення престола було вимушене і тому неважне. Правительство видало повідомлення до народу, що справа наслідства румунського престола є дефінітивно рішена і що ніхто не бажає собі повороту Карла до Румунії. В комунікаті правительства кажеться дальше, що одиноким бажанням румунського народу є консолідація (злука) усіх чинників в краю під новою владою. Також королева Марія вдова висказала надію, що принц Карло буде держатись своєї колишньої заяви, що зрікається престола, та полишиться поза границями Румунії, щоби не утруднювати праці реґенції, що править краєм в імени його сина.

ВІСЬМОХ ОБЖАЛОВАНИХ О ШПІОНАЖУ.

ХАРКІВ, Українська Республика, 2. серпня. — Росіянина Пенкова Полойного засудив Український Найвисший Суд на кару смерти, по доказанню йому контрреволюційної діяльности, в яку включається шпіонаж в користь польської і французької тайної поліції. 7 инших осіб засуджено на вязницю від трох до 8 літ. Одну жінку, іменем Софію Шекеєвилі, засуджено на три роки вязниці, однак виконання засуду відложено услівно. Провідника сеї групи М. Авнпаріджє засуджено на 8 літ вязниці і конфіскату його маєтку; чотирох обжалованих увільнено.

Всі вони були членами Георгійської (грузинської) Партії Меншевиків, яка противиться правлінню Совітів у георгійській республиці.

ПІД ЗНАКОМ АВІЯТИКИ.

В Англії можуть жінки, які покінчили школу їзди літаками, стати фаховими пільотами. Заряди приватних авіяційних товариств погодилися видавати пільоткам дозвіл на обслугу пасажирських апаратів на цих самих умовах, як пільотам-мущинам.

МАРЕВО ГОЛОДУ В ГАЛИЧИНІ.

Безземелля і безробіття майже по всіх громадах Західної України, а особливо в горах і на підгірю досягли свого верішка. Цього року голод є вже наслідком стихійних і цілком „нормальних" і звичайних причин — якщо такими можна назвати політику польських панів на західно-українських землях, що повільно, але пляново веде українські трудящі маси до злидарського стану.

Кольонізація, податки, додатки до податків, оплати, адміністраційні кари, брак усякої допомоги при відбудованню знищених війною господарств, лихварський кредит, — словом ціла господарська і фінансова політика польських панів — ось ті „звичайні" і „нормальні" причини, що привели українське селянство до голоду.

Польські урядові органи цього голодного стану українського селянства не хочуть бачити. А вже нема мови про те, щоб з їхнього боку були якісь заходи для допомоги безробітним та голодним селянам; хіба що для реклами, як на сміх, кинуть як псови недогризену кістку — мовляв, ми даємо голодуючим — як то зробили тепер в червні ц. р. — приміром на одно підгірське село, числяче около 800 мешканців, прислали 15 кільограмів кукурузяної муки для голодуючих.

На державні чи громадські роботи Українців не беруть, хіба що женуть на шарварки, т. є. безплатні направи доріг.

На сезонові роботи до Німеччини не пускали Українців і ввесь контингент зарібкової еміґрації розділили поміж польські місцевости. Та мало того: і тут нема місця для українського робітника, бо де є робота, привезуть мазурів із заходу, а коли український робітник — селянин, протестуючи, страйкує та домагається воїх прав — без церемоній стріляють до него, як до якої звірини (кривавий страйк в Дзвиничі).

І так українські безробітні селяни і робітники голодні, мусять сціплювати зуби і голодувати самі та ще й дивитися, як пухнуть із голоду й їхні діти. — („Покутське Слово").

НЕ ХОЧЕ ВИЙТИ З ТЮРМИ.

Валентин Качмарек відсидів 15 літ польської тюрми і так до неї призвичаївся, що не хоче вийти. Свою „любов" до „Івашової хати" мотивує тим, що не має родини, а роботи, все одно, ніде не дістане. Тюремна влада звернулася до міністерства з запитанням, що має робити з тим „тюремним патріотом".

ВЕЛИКІ НАДУЖИТТЯ В МИТНИЦІ В БИДГОЩІ.

Секретар митниці Владислав Маєвскі змовився з пачкарами шовку і не побирав з них ніяких оплат, буцімто вони перевозять не шовк, а шовкові нитки, вільні від мита. Так на одній тільки пересилці він „заробляв" 30.000 золотих. Слідчі власти зареєстрували дотепер кількасот тисяч золотих шкоди на річ польської держави.

ЛІҐА ПІДНЕСЕННЯ ЖІНОЧОЇ МОРАЛІ.

Таку оригінальну інституцію зорганізовано у Вероні, родинному місті несмертельної пари закоханих Ромея і Юлії. Ліга має на меті строгу боротьбу з „неморальною" жіночою модою. На чолі цієї ліґи стоять: бурмистр, архиєпископ, секретар союза фашистів і президент суду.

Почалася пропаганда на широку скалю, якої наслідком численні грошеві жертви на цілі піднесення жіночої моралі. Організаційний комітет розписав конкурс на нові жіночі моди. Дівчата, які мають охоту записатися до ліґи, зобовязані носити довгі суконки, довге волосся, не підкрашувати лиця і уст, не гуляти чарльстона і т. д. Якщо така „моральна" дівчина одержить на конкурсі першу нагороду, припадає на неї премія у формі цілковитого приданого, урядження мешкання і 5,000 лірів на пошлюбну подорож. Комітет піднесення жіночої моралі перечив однак, здається, факт, що до подорожі пошлюбної треба також... мужа. Невідомо однак, чи нагороджена ліґою за мораль дівчина найде аматора серед тепеpішних мущин, який полюбить її, а не гарне придане, урядження, мешкання і 5,000 лірів!

„МОНОПОЛІЗАЦІЯ" ТУРЕЧЧИНИ.

Польські господарі, маючи практику щодо горівчаного монополю у себе, захотіли зробити такий же „інтерес" в Туреччині. Рік тому стали до конкурсу на піднаєм турецького державного монополю. Всюди, де тільки Польща має „пеха", мусить вмішатися Німеччина. Так було і з турецькою горівкою. Німецькі конкуренти запропонували Туреччині несподівано високу ціну. Польські банки „шарпнулись" і зголосили, разом з італійськими, ще вищу. Гонор!

Турки, розуміється, прийняли польську оферту. Конкуренти відступили і спільники — Італійці, „занюхавши нисьмо носом", також утекли. „Інтерес" лишився в польських руках. А тепер читаємо, що торговельний суд у Константинополі проголосив банкроцтво польських продуцентів спирту, що обняли експльоатацію та аренду турецького спиртового монополю. Ось вам „інтерес". А всему винні прокляті Турки, що не хочуть пити горівки так як „дурні русини".

СЕПАРАТИСТИЧНИЙ РУХ НА УКРАЇНІ.

Депеші з Варшави доносять, що в послідних місяцях передиставалися через радянський кордон до Польщі часті донесення про сепаратистичні рухи на Україні.

Радянська преса часто обговорювала на своїх сторінках ті сепаратистичні рухи на Україні. Чубар, голова Української Ради Комісарів у Харкові, кілька місяців тому назад заявив, що на Україні є богато сторонництв, що ведуть аґітацію за тим, щоби увільнити Україну від звязи з Москвою.

ЖЕНЕВСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ДЛЯ РОЗЗБРОЄННЯ РОЗБИЛАСЬ

ПОСЕРЕДНИЦТВО ЯПАНУ НЕ ПОВЕЛОСЬ.

ЖЕНЕВА, 3. серпня. — Конференція для морського розброєння між Велико-Британією, Злученими Державами і Япаном розбилась вчерашньої ночі, як стверджують американські авторитетні круги, а послідне засідання має відбутися завтра. Сю заяву потверджують також і японські делеґати.

Рішення про відложення конференції, після завтрішнього засідання, повзято, коли стверджено неможливість приняття компромісового пляну Япану, як основу до обговорення питання відносно кружляків, яке було каменем преткновення цілої конференції.

БОЛЬШЕВИКИ СПІШАТЬСЯ З ПРОГНАННЄМ ТРОЦЬКОГО З ПАРТІЇ

МОСКВА, 3. серпня. — На засіданню Спільної Повної Ради Центрального Комітету, що відбувається саме в Москві, „правовірні" большевики, себто сторонники Рикова, Сталіна і инших, затакували днесь сильно опозицію в большевицькій партії, так, що нема майже сумніву, що Льва Троцького і Григорія Зіновева виключать днесь в ночі, або завтра рано, з Центрального Комітету Комуністичної Партії.

Також і жінка Леніна, мадам Крупская, що колись сама належала до опозиції, виступила на вчерашнім повнім засіданні з промовою, у якій завзято критикує опозицію, у якій звертає увагу на три моменти. По перше, на се, що опозиція стримала всяку злуку з сентиментом маси і держиться т. зв. революційної теорії, підчас коли Сталін і його однодумці в управі партією лучше є обзнакомлені з наступившими змінами і розвитком в опінії маси в протягу послідних двох літ. Дальше закидує мадам Крупська, що провідники опозиції дали до пізнання, що відкидають всяке порозуміння і стараються перевести на засіданню свою гадку. По трете, мадам Крупская признає вартість критики опозиції в протягу послідних двох літ, коли положення було більше усталене, осуджує однак ту критику під сю хвилю, коли грозить небезпека війни, та коли треба єднати ряди партії проти ворогів, що окружають її довкола, а не розбивати.

БОГАТІ АМЕРИКАНЦІ ПОБИВАЮТЬСЯ ЗА ТИМ, ЩОБ ОЖЕНИТИСЬ З ІЛЕАНОЮ.

БУКАРЕШТ, Румунія, 3. серпня. — Відколи королева Марія заявила, що не буде противитися сему, коли її дочка віддастся за Американця, однак під услівям, що його полюбить, вже 9-ох американських молодців зголосились з пропозицією ожененя з королівною. Оден з тих охочих до женячки молодців, що мешкає в Індіяні, обіцяв у листі принцесі не лише любов, поважання і повинування, але також запис своєї десятьакрової фарми, з шістьома коровами, автом, двома „богами" і саньми. Другий знова, що мешкає у стейті Ню Йорк, написав їй, що не має ні титулу, ні маєтку, ні слави, однак обіцяє їй усю свою любов і посвяту, а в додатку вигідненький домик.

Однак Ілеана відкинула усі пропозиції виходу заміж з тої причини, що не думає віддаватись скорше, аж допрова за 5 років.

СЕСТРА ВАНЦЕТТІ В ДОРОЗІ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ТУРИН, Італія, 3. серпня. — Цесіна Ванцетті, сестра засудженого на смерть Бартоломея Ванцетті, що має згинути на електричнім кріслі в середу, 10. серпня, всідає завтра на корабель, що відходить з Гавру, у Франції, до Злучених Держав. Корабель має прибути до Ню Йорку 10. серпня, саме в день страчення Ванцетті. Сестра Ванцетті заявила, що сподіється побачити свого брата живим.

ВНУК „КАЙЗЕРА" ВІЛЬГЕЛЬМА ПЕРЕХОДИТЬ НА КАТОЛИЦТВО.

БЕРЛІН, 3. серпня. — Принц Луіс Фердинанд, другий син бувшого наслідника престола, Фридриха Вільгельма, а внук бувшого „кайзера" Вільгельма, жениться з еспанською інфантою Беатрічею, що є католичкою і через те і сам переходить на католицтво. Еспанська пануюча династія звісна є зі свого ревного католицизму і тому згодилась лише під тим услівем віддати замуж свою принцесу за протестантського принца, коли він перейде на віроісповідання своєї жени.

ШАЛЯПІН ЗАПЛАТИВ ВКЛАДКОВУ ЗАЛЕГЛІСТЬ ЧЕКОМ.

МОСКВА, 3. серпня. — Федір Шаляпін, світової слави співак і бас Метрополітен Опери Ко. в Ню Йорку, заплатив чеком на $200,000 свої залеглості до Совітської Професійної Унії Артистів, з якими залягав від 1921 року.

Сталося се при тій нагоді, коли згадана Унія Професійних Артистів в Москві, довідавшись, що він співає в паризьких операх, вислала до нього свого репрезентанта з просьбою о заплату своїх членських датків на сю Унію від 1921 р., до яких був зобовязаний по причині надання йому титулу „Народнього Артиста", у згаданім висше році. Унія домагалась від нього лише $100,000, однак він, маючи в московськім банку у 1916 р. $200,000, написав чек на цілу суму, яку посідав ще в тім банку.

КРАКАЛІЯ В РУМУНСЬКІЙ ВЯЗНИЦІ.

Бувший соціялістичний посол з Буковини Кракалія сидить під сю хвилю у румунській, військовій вязниці. За що він сидить, незнати, однак у послідним часі мав він заявити, що коли його не випустять з тюрми, то він розпічне голодовий страйк.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАЯВА ПРЕЗИДЕНТА КУЛИДЖА

Батько краю Джордж Вашинґтон, якого двома наворотами вибрано одноголосно президентом, відмовився кандидувати на президента за третим разом, хоч вибір його був, річ ясна, цілком запевнений, а конституція Злучених Держав того не забороняла. Цей поступок Вашинґтона став неписаним законом, якого придержувалися Джеферзон, Медизон, Монро, Джексон, Ґрент і Рузвелт, які рівнож мали шанси стати президентами за третим разом. Президентів Ґрента і Рузвелта вправді наклонено до кандидатури, але вони при виборах перепали. Арґументом проти третої каденції було те, що коли можна бути президентом за третим разом, то чом не бути за четвертим, пятим і т. д. А така поведінка може одначе бути вже ударом в саму республику. Тому конґрес в 1875 р. ухвалив резолюцію, що поступок Вашинґтона і других, які не захотіли кандидувати за третим разом на президента Злучених Держав, став частиною республиканської системи правління, яка знайшла загальне узнання, та зазначив, що було би нерозумним, непатріотичним і шкідливим для самої держави, колиб хто не повинувався тій традиції.

Ніхто не знає, чи саме ті арґументи, чи які инші, змусили през. Кулиджа заявити: Я не думаю кандидувати на президента в 1928 році. Заява та своєю короткістю і неясністю нагадує вискази славної пітийської ворожки. Бо що цю заяву можна ріжно розуміти, видно найкраще по американській пресі, яка толкує її на ріжний лад. Одні, а то меншість, є тої думки, що през. Кулидж не буде рішучо кандидувати, а другі — більшість — кажуть, що коли республиканська патрія, мимо заяви президента, поставить його далі кандидатом на трету каденцію, він від кандидатури не відмовиться. І так почавши від вермонтських гір аж до берегів Тихого океану ломлять собі голову над заявою президента, а найбільше заклопотані тим політичні боси республиканської партії і Вол Стріт в Ню Йорку. Ніхто не знає властивої причини цеї заяви: одні кажуть, що тут заважила Миссис Кулидж і здоровлє президента, а другі, що невдача на женевській конференції, клопоти з Нікараґвою та Мексиком та неполагоджений конфлікт з фармерами спонукали президента до тої заяви, яку він видав в річницю чотиролітної своєї президентури, надаючи їй ще й з того боку певний драматичний ефект.

Заява та потягне за собою цілком певно оживлену дискусію, а ще більше живу акцію, особливо в рядах республиканської партії. Будуть шукати нового кандидата, а що буде їх більше число, прийде між ними до терть, з яких може скористати демократична партія і переперти сим разом свого кандидата на президента.

МОСКОВСЬКЕ ТУПОУМСТВО

До нашої редакції надіслав совіт партії опозиції „Обращеніе" брошуру: „Краткая Проґрама Патріі Рабоче-Крестьянской-Казачей Опозиціі ілі Русскіх Фашістов (Большевікі с права)". На брошурці цій зазначено ніби то вона видрукована в Москві, а звѐрху клич такий: „Россія для Русскіх".

Надсилаючи свою програму, рада опозиції просить нас перевести її на українську мову і розповсюднити її серед наших читачів.

Ми не звернули б уваги зовсім на цей випадок, як би він не був такий характеристичний для всіх московських русотяпів. Ставлячи гасло „Росія для Русскіх", вони тим самим виключають з меж Росії Українців. Це булоб гарно, колиб тільки вони не зачисляли України до Росії. Для них і досі Українець залишається „всьо тоже русскій", коли він потрібний їм для боротьби за відбудову „велікай Рассеї". Вони тоді перестають називати Українця „інородцем" та обіцюють йому на вербі золоті грушки. Та колиб тільки розсілись на всю „Рассею", то тоді знову почалиб співати стару пісню нищення всього українського національного, починаючи від мови, церкви та звичаїв. Раз „Россія для Русскіх", то в ній немає місця жадним інородцям. Таке виходить з тої чудернацької програми опозиції. Головним моттом цієї опозиції це одначе боротьба з Жидами та зо всіма чужинцями, що ослаблюють „Велікую Рассею", та намагаються її експльоатувати.

Взагалі програма цієї опозиції є якимсь дивним твором. В ній то склеєні до купи ріжні кличі, починаючи від самих крайніх лівих, а кінчаючи боротьбою за „Православную веру" проти всіх „експлоаторов жідов". Тут же подибуються й такі випади проти тих держав, що входили в ті чи инші зносини з большевиками: „Королі і царі мають стосунки з кримінальними злочинцями, улаштовують їм почесні зустрічі та банкети. А тому імя цар, король, є ганьба для чесної руської людини".

Більше не станемо спинятися на цій дивовижній програмі опозиції. Скажемо лише, що коли дійсно така опозиція істнує як орґанізована сила в Росії, то ще довго доведеться їй чекати переміни ладу в ній. Коли провідники опозиції не мають ясної думки, то чого вже вимагати від мас! Хочемо одначе підкреслити те, що очевидно російські реакціонери не лише роскололися поміж собою на Кириловців та Миколаєвців, чи яких инших монархістів, але також і на республіканців по взірцях американських, з тим одначе, що свобода буде тільки для „русскіх чесних людей", а не буде її для тих, з ким вони боряться. Так заявляє програма.

Всі факти, які надходять з лав русоцентристів ріжних напрямків, вказують тепер на те, що там панує повний хаос, що там істнує безконечна скількість ґруп, ґрупок, які взаємно одна другу поборюють. Звичайно це вода на млин теперішніх володарів „Землі Русской".

В бувшій Росії відбуваються грандіозні події, коріні яких заложено в глибині соток років її історії. Коріні цих подій знаходяться у віковічному устрою бувшої Росії, повного безправства та клясового, національного та соціяльного гнету широких народних мас. Там увесь час панувала страшна автократія, небувало жорстокий поліційний режім, бюрократія та заможна земельна шляхта. Трудовий народ перебував в страшному рабстві соціяльнім і духовім. Прийшли часи і вся та страшна середновічна система гнету й насильства рухнула й на її місце в страшних муках революції народжується новий лад, настає нова епоха на теренах бувшої Росії. А в той час плосколобі русоцентристи, недобитки старої Росії шукають вини за це все одні серед Жидів, другі серед „інородців", а особливо серед Українців, а треті вбачають чужинецьку інтриґу і т. д.

Спорохнілі трупи московського русотяпства усіх ґруп і партій сходяться в одному своєму засліпленню, яке нас найбільше цікавить: в намаганню склеїти до купи стару тюрму народів „Велікую Рассею". Для цього вони так заходяться біля Українців та инших народів, намовляючи їх іти разом, то погрожуючи силою, війною, погромом, то уговорюючи їх, що це лежить в їх інтересі, щоби Велика Росія знову відродилася.

На жаль, і серед Українців подибуються одиниці, хоч нечисленні, що йдуть на московського гачка, творючи то єдині соціялістичні фронти, як Микита Шаповал, то монархістичні, як Скоропадський, то фашистські, як Остряниця-Полтавцев. Всі ці угодовці так само не мають почуття реальности, як і ті, що прагнуть відбудувати стару Росію.

Ми, Українці, завжди заявляти мусимо всім тим, що тягнуть нас на налигачу до „общей борьби" з сучасними володарями Росії, що нас зовсім не обходить те, яка влада буде в Московщині. То діло самих Москалів творити собі такий устрій, який їм більше пасує та подобається. Коли їм подобається анархізм, хай там панує анархізм, коли большевизм, хай буде він, а може царизм, то й до того нам діла немає. Жаден свідомий Українець не має потреби втручатися у внутрішню боротьбу московського народу. Ми маємо самі у себе своє велике завдання: збудувати свою суверенну державу та зібрати розграбовані українські землі до купи. Відтягати свої сили на бік в цю страшну, критичну годину, коли справа української держави важиться може знова на тисячки років наперед, не може ніяк жаден чесний син свого народа, яких би соціяльних переконань він не був. Втрати національних сил на чужі справи в цю важку годину боротьби є зрадою власному народові, зрадою своїй рідній землі.

В часи боротьби чеського народа за своє визволення чеський поет Й. Сладек говорив:

...Хто хоч колись служив чужим богам,
Хто збагатив чужі хоч трохи храми, —
Той вже не наш, чужий по крови нам.
Ми потребуємо цілу людину,
Міцну, уперту в горю та в боях,
Що в серці має тільки батьківщину,
Гордує працею в чужих полях.
(Пер. М. Славінського).

Ці золоті слова повинні памятати всі патріоти та чесні сини українського народа.

ПОРІВНАННЯ АМЕРИКИ З ЕВРОПОЮ.

Перший досвід, якого набирається кождий чужинець, прибувши перший раз в Америку і який основно змінює його дотогочасну думку, то те, що Америка є богато разів більша, ніж він думав. Пересічний Европеєць, часто навіть з образованих, рідко собі представляє Америку більшою від його рідного краю і говорить приміром про віддалення Ню Йорку — Шикаґо, як про Київ —Житомір, Львів і Перемишль, Берлін і Дрезно або Рим і Неаполь. Щойно приїхавши сюди, бачить, що ті американські віддалі богато більші, що самі Злучені Держави дорівнюють простором майже всій Европі, а подорож з одного кінця Америки на другий, себто від Атлянтійського по Спокійний океан рівняється подорожі з Европи в Америку. Та найкрасше видно ту ріжницю в поняттях про великанські простори Америки, коли попробувати порівняти з нею поодинокі европейські краї.

У північно-східному кутку Злучених Держав лежить шість стейтів Нової Англії: Мейн, Ню Гемпшир, Вермонт, Мессечузетс, Конетикат і Род Айленд. Вони всі разом дорівнюють величиною двом Литвам або Ірляндіям. Коли до тих стейтів додати ще нюйорський, то величина тої площини дорівнює Італії. Коли до того додати ще пів стейту Ню Джерзи, то вийде Румунія, а як брати цілий стейт, то дістанемо територію так велику, як Польща, Норвеґія або Фінляндія. Як до згаданих осьми стейтів додати ще Пенсилвенію, то повстане країна так велика, як Україна або Швеція. Коли долучити ще Меріленд і Делавер, то вийде нинішна Німеччина. По доданню Вест Верджінії вийде простір, як нинішна Франція, а трохи більший від Еспанії.

Та Европа має ще ріжні маленькі держави, яких ніяк не можна порівняти ні з одним стейтом Злучених Держав, як прим. Монте Карльо (або инакше Монако), Сан Маріно, Ліхтенштайн, вільне місто Данціґ.

Найменьший американський стейт Ровд Айленд є таксамо великий, як князівство Люксембурґ. Голяндія і Бельґія такі як Мериленд. Данія, Швайцарія і Естонія такісамі як третина стейту Ню Йорк. Австрія не є більша від Савт Каролайни, а Литва й Ірляндія майже рівні стейтови Мейн. Угорщина і Портуґалія трохи меньші від Індіяни, Болгарія така як Кентоки, а Греція як Пенсилвенія. Чехословаччина завбільшки Айови, Югославія рівняється стейтам Ореґон і Ню Йорк разом. Італія, Румунія, Польща і Фінляндія, які дуже мало ріжняться щодо величини, відповідають приблизно стейтови Ню Мексико. Швеція і Україна є два рази так великі як стейт Юта, Німеччина така як Кензас і Колорадо. Еспанія і трохи більша Франція рівняються Норт і Савт Дакоті і Небрасці разом. Франція мусілаб заанектувати окуповану частину Німеччини, Голяндію, Бельґію і Швайцарію, щоб дорівняти найбільшому стейтови Тексас. А на Алясці помістилаби Німеччина, Франція і Еспанія разом.

Коли брати під увагу самі Злучені Держави без Аляски і прочих заморських територій, то на їх просторі помістилобся дві бувші Росії, 14 Францій, 15 Еспаній, 16 Німеччин, 17 Україн, 24 Румунії, Норвеґії, Фінляндії або Польщі, 25 Англій, 26 Італій, 31 Югославій, 55 Чехословаччин, 73 Болгарій, 84 Мадярщин, 91 Литв, 94 Австрії, 121 Латвій, 178 Даній, 189 Швайцарій, 240 Голяндій, 258 Бельґій або 275 Альбаній.

Та се відноситься лише до простору. Европа, яка приблизно рівняється Злученим Державам разом з Аляскою і прочими посілостями, має на тій території около 476 міліонів мешканців, підчас коли населення Злучених Держав з усіми частями не перевисшає 118 міліонів.

„Учітеся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужого научатесь,
Свого не цурайтесь".
Т. Шевченко.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

С. В., Ґренвіл, Н. Й. — Дивно Вам, що ждете місяць і Ваш виказ жертв не проголошений. Так ми завертаємо його Вам назад і будь ласка зверніть увагу на сотні наші заклики і перепишіть жертводавців на одну сторну паперу, а не присилайте письмо з краю і Вашу відозву всьо в купі з тим, щоби ми зліплювали. Завдаєте роботу і ще Вам спішно, хоч самі Ви добре пишете і моглиб були при добрій волі самі все в порядку до редакції прислати.

М. П., Ню Йорк. — Такими видавництвами займається книгарня Доячека в Канаді: Frank Doyachek, 660 Main St., Winnipeg, Mann., Canada.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Джерзи Сити, Н. Дж. **Василь Куґіль,** член від. 170 У. Н. Союза, помер дня 2. серпня ц. р. у міськім шпитали на операцію жолудка, в 56. році життя. До У. Н. Союза належав від 1914 р., походив з села Торчиновичі, пов. Самбір, Галичина. Полишив жену Марію і сина Юрка в старім краю. Похорон відбувся дня 4. серпня 1927 р. Земля Йому пером.

ШКОЛА І ЦЕРКВА

КРИТИЧНІ УВАГИ ДО ШКІЛЬНОГО ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В АМЕРИЦІ.

Написав **Проф. Др. Олександер Сушко.**

3)

III.

Фатальна помилка.

Як жеж живо нагадує сучасний настрій наших мас — і там у старому краю, і тут — на американській земли — настрій, який панував та одушевляв міліони наших предків літ тому 300 з накладом!

„А вжеж наше панство зашкодило українському (руському) народови найбільше тим, що замість церков не будувало нам шкіл", — ось так лямептував український патріот першої четвертини XVII-го століття (1600—1625 р.), піддаючи тверезій критиці „народню" діяльність тодішнього українського панства. А чиж не так само ляментує **нині** свідоме українське робітництво у дописях, буквально у всіх українських часописях Америки? Достоту так само!

Знаменні це слова, знаменне явище! Ми усі виростали під враженнєм, що буцім то наша церква була і є нашою одинокою дошкою ратунку, нашою единою опікункою в часах народньої недолі, нашим єдиним безпечним заборолом перед винародовленнєм, денаціоналізацією. **Немає більшої історичної помилки, немає більшого самообману від того!** Наш народ не запропастився протягом довгих століть чужого поневолення завдяки зівсім иншим чинникам. Не пора і не місце говорити тут про теє, хоча і як це інтересна та многоважна тема. Колись вияснить і це майбутній історик в окремій студії. В кождім одначе разі — нині ми починаємо розуміти усі чим раз то краще теє, що якраз навпаки, **наша церква т. е. і католицька (греко-кат.) у західнім відтинку нашої території, і православна — у східнім, — обі бували, і є ще нині у руках наших ворогів середниками певпинної та систематичної денаціоналізації.** Свідоцтвом сказаного являється уся наша церковна історія під Польщею, Москвою та Мадярщиною від найдавніщих часів аж по нинішний день. Бо і якаж ріжниця заходить, приміром, у бандитськім польсько-єзуїтськім **поході „на зніщене Русі"** XVII-ого століття, а таким самим рабованнєм наших селян, наших церков і нашого церковного майна (зложеного потом і трудом цілих поколінь!), кольонізацією нашої землі Мазурами, денаціоналізацією наших мас, катованнєм та деправаціею наших передових одиниць (Вол. Бачинський, Данилович, Яцків, і пр.), у XX. (двайцятім) століттю? Немає ніякої — крім ріжниці в часі. А чи політика супроти православної церкви инша? Читайте ось хочаби допись про „Церковний Зїзд" в Луцьку 5—6 червня ц. р. („Свобода", ч. 153, 5. липня, 1927 р.):

„В руках московського уряду вона (т. е. православна церква) була чинником найбільш україножерним, найбільш русифікуючим", — жалується український патріот волинької землі — з нагоди якраз такого самого надуживання української православної церкви — для таких самих цілий **польським урядом** на наших таки очах! А яке страшне спустошенне серед наших угро-руських громад на полудених збочах Карпат зробила вже таки за наших часів, у созмірно короткому часі, якраз „наша" греко-католицька церква у хижацьких руках мадярського уряду, це знаємо усі дуже добре, що читали твори Франка, Гнатюка і инших, або й самі студіювали це болюче питаннє на місци або й з урядових жерел (як це вчинив автор цих стрічок 1907 р.).

І ось опять особливо інтересне явище: як тому літ 350, так і тепер свідомі і неперекупні наші люди починають чимраз то голосніще підносити **один і той самий могучий клич:**

Берімня всі як один до орґанізації та будови нашої школи і наших Народних та Робітничих Домів, у яких едине наше спасіння та краща будучність — для нас і для наших нащадків!

Ось такий є зміст усіх майже дописів, які доводилося мені читати останньо на сторінках усіх майже українських часописів в Америці, а передовсім же — з певною дозою розумного добору та систематики — на сторінках „Свободи".

Пригляньмося тим дописам блище, так як заслугують вони нашої найбільшої уваги та пошани. А заслугують тому, бо — на мою думку — вони є **найціннішим скарбом,** який здобули ми на протязі усего нашого життя на еміґрації — після так довгих, болючих та коштовних пережить нашої американської мартирольоґії. Вони є вершком нашої **народньої зрілости і мудрости,** — світляним заповідником **нової доби** у нашім збірнім громадськім життю, доби, яку від десятків літ заповідали нам ясно та недвозначно наші найбільші „Апостоли Правди і Науки" нової доби: **Шевченко, Драгоманів і Франко,** — доби, у якій наш народ визволиться вже раз на все із кошмарного ярма вікових пересудів та рядити ме **самий** у своїй прадідній хаті — без лукавого опікунства усяких своїх і чужих темнителів — як справжній „хаяїн домовитий". Дописи сі є двічі і тричі цінні іменно тому, що походять з кругів тих, що були, є і все будуть головним ядром, серцем та незрушимою підвалиною усякої нації і держави, т. є. з кругів широких трудячих мас. Цінні, коротко, тому, бо писала їх кремезна та могуча, неперекупна та чиста рука українського робітника. **Рука, що працює, що кормить, що боронить!**

IV.

Часи зміняються...

„Tempora mutantur, et nos mutamur cum illis"...: Часи зміняються, і ми зміняємося разом з ними", — казали старі люди, і правдивість тієї приповідки справджується вповні і на нас.

Старше поколіннє нашої іміґрації ходило побожно кождої неділі і свята до церкви, молилося ревно, сповідалося, причащалося, давало щедро „на боже", слухало уважно проповіди та шанувало священика як уосібленне найвищої „мудрости", чесноти, правди, а навіть святости на землі. В тих часах наш переселенець вірив, що його церква — це одиноке прибіжище для усіх Українців в усіх їх духовних та матеріяльних потребах, а священик — це одинокий репрезентант інтеліґенції, мудрости, та всякого провідництва серед наших мас. Без церкви і попа не годилося ніяк починати ніякого родинного, а там навіть і громадського діла. Піп мусів бути і при „посвяченню" угольного каменя та товариського прапора, і при хрестинах, і при вінчанню і при смерти на похороні. Нічого не було без попа! А наш американський чорнороб гарував тяжко у фабриці, скупився, щадив, відмовляв собі і кращої їди і одежини, не купив ні книжки, ні ґазети, не зайшов до театру ані на концерт, або відчит, — але за це не жалував ніколи своїх тяжко запрацьованих грошей на церкву і парохію, т. є. на „дім божий" і дім для священика. На останні цілі віддавав він свою кервавицю радніще ніж на допомогу своїй найблищій і своїй широкій рідні у старому краю!

Церква і попівська резиденція, це було усе, около чого обертались думки та усі вищі пориви українського переселенця в Америці цілі десятки літ! Поза це думка українського чорнороба не виходила. Для церкви й для священика не жалував він нічого: ні свойого фізичного труду, ні свойого часу, ні гроша. Усякого рода церковні „комітети", жіночі і мужеські, пильнували пильно, аби церкві та священикови не бракувало нічого — почавши від кадила і свічки. У старому краю нарід заливався крівавим потом, гноїв своїм трупом прадідну землю, провадив смертельну боротьбу з відвічним ворогом за істнуваніє, останній свій цент складав на свою рідну **школу,** у якій єдино бачив своє спасення,— а ми тут переганялись у будові церков та попівських резиденцій. Так минали роки. Та з бігом часу народ дозрівав, приглядався життю-буттю своїх сусідів, учився.

Поволі, поволі з очий мас почала спадати довголітня полуда — й серед мас прокинувся **новий дух!**

„Не добре, паночку, не добре зробили ми", — говорили мені нераз старі та умучені важкою працею і життєм наші фармері в Канаді (роки 1918—1923). „Не було кому порадити нас... Приїхали ми у ті канадійські пущі та за школу забули, а будували тільки церкви... Зараз зявилися між нами попи, завелася боротьба „за віри", — а наші діти дичіли без письма. Ось глядіть: парубки під вусом, деякі вже і подружились, а читати і писати ні один з них не вміє... Ех, не мудро зробили ми, що не зачинали від шкіл і науки!... Так що нині порадиш? Прозріли ми, що правда, так вже но невчасі"...

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯК ДІЙТИ ДО ЩАСЛИВОЇ РОЗВЯЗКИ.

Громадяне! Говорім фактами, бо так найкраще закінчимо нашу церковно-народну боротьбу на честь і славу усьому загалові українському, а українській греко-католицькій церкві на пожиток матеріяльний та наскріплення духа християнського.

З трох питань, поставлених в комунікаті Центрального Комітету Оборони нашої Церкви в Америці, за перше і найважнійше уважаю 3-те питання і відповідаю: так! скликати новий конґрес як найскоше і там громадно вирішити перші два питання. Тільки, щоби се був правосильний **церковно**-народний конґрес, у нім **мусять** приняти живу діяльну участь міряне-представники **усіх громад** і всі українські греко-католицькі о.о. духовні. Епископ **абсолютно** не має власти ані сили заборонити не то мірянам, але також священикам зібратися на спільну нараду-конґрес, наколи лишень **громади** всі як одна! **прикажуть** своїм душпастирям їхати на цей конґрес.

Длятого треба кождій громаді зійтися на спеціяльний мітинґ; мудро-умно обговорити та в дусі християнського мира і любови вирішати справи, порушені в двох перших питанням комунікату; вибрати делеґата одного чи більше! — тільки чоловіка розважного, щиро практикуючого заповіди Господа Нашого Ісуса Христа і при тім нелицемірно шануючого та люблячого нашу греко-католицьку церкву а від свого о. духовного взяти заяву на письмі, що **обовязково-невідкличо** поїде на цей новий конґрес враз з вибраним делеґатом. Колиби же о. духовний відказався підписати таку заяву, так сейчас же громада виповідає йому службу (с. зн. не дає умовленої платні, не іде до церкви на відправи, не удається до нього з ніякими потребами духовними) і про се подає до відома всій українській іміґрації через наші часописи. Самособою розуміється, що громада платить всі кошти вибраного делеґата-мірянина і свого о. духовного, якому **приказує** — не просить! — безусловно іти на конґрес.

Нехай громада не залякається цим, якщо прийшлосяби їй за якийсь час обходитися без о. духовного. Тут подивімся на мексиканських католиків, як вони боролися з урядом за свої права і привілеї і як вони обходилися без священиків, а самі виконували практики життя церковно-релігійного — конечно такі практики, на які їм сама церква і совість християнська дозволяла, н. пр. самі міряни хрестили дітий (з води), благословили молодих під вінець, померших хоронили, в **неділі** і свята відправляли по церквах спільні молитви, молебні і другі свої богослуження. **З конечности** так само поступимо й ми, віруючі Українці: инакше ніколи не стягнемо всіх громад на конґрес, а тим самим ніколи не доведем так шумно-гучно започаткованії акції до успішного, похвального кінця.

Правда, смішно се виглядає, щоби міряне заводили карність-солідарність межи своїм духовенством... начислюючим аж 94 голов. Але коли вони самі не можуть зійтися до єдна, щоби порозумітися, виробити одну річеву програму і відтак після неї приняти однакове ясне становище перед Богом і народом, ані еп. Богачевський не хоче зібрати їх всіх до єдна, тоді громадяне самі мусять **на силу** їх всіх зігнати до купи і там переконатися, кому вони служать: чи Триединому Богу, наказуючому всім нам **правду і справедливість,** тай свойому віруючому народови, чи лукавству-хитрости і мамоні. Коли зберемо їх **всіх** разом, аж тоді побачимо, хто з них душпастир, а хто наемник!

На сей конґрес церковний запросимо еп. Богачевського, бож ми його не страхаємося і як з законним архієреєм поговоримо, лице в лице: ми прецінь не миши, а він не кіт — ми всі вірні воїни Христові **відкрито і сміло** поборемося за правду і справедливість хочби й зі своїм ґенералом до славного кінця. Виходячи зі заложення, що на сім конґресі по словам св. Письма **„милость (любов) і правда стрінулися, справедливість і мир поцілувалися"**, можна наперед заключити — й то з певністю, — що два найважнійші питання: 1) що до маєтків церковних, 2) щодо відношення нашого до Риму, будуть розвязані скоро і легко з одної сторони, а з другої справедливо, корисно і чесно.

Якщо більшість — не кажу всі! — громад зажадає перебрання церковного майна під свою контролю, так я майже певний, що еп. Богачевський, що заступає Христа, пригадає собі й волю свойого Пана а нашого всесправедливого Бога Ісуса Христа, котрий виразно говорить до всіх християн: „Дайте мені своє серце; де твоє серце, там і сокровище''. Отже Іс. Хр. не вимагав, щоби віддавати маєтки під Його контролю, але серця. Так я певний, що намісник Христа точно так само поступить і ніяк не допустить до сего, щоби — не кажу: всі громади — навіть одна громада процесувалася з ним за се питоме собі право до свого власного майна. Тим певнійше треба так заключати, а не инакше, бо на мою думку вже вистарчать для епископа судові процеси з кількома громадами, котрим безсторонний суд американський не в імени цісаря або короля, але в **імени справедливости Божої** признав се природне, ніким не відібране право контролі над своїм власним майном. Римо-католицькі епископи в порівнанню з другими о много кріпше стоять під сим оглядом, а мимо сего мусять лишити або віддати се право громаді, якщо котра сего домагається. (Нпр. бл. п. Гобан, рим.-кат. епископ скрентонський, був примушений судом віддати майно одній зі своїх парохій).

На конґресі треба уложити і приняти конституцію української греко-католицької церкви в Злучених Державах Америки, і відтак на підставі конституції чартерувати церкву. Розбираючи справу нашої церкви з боку демократичного, не можу ніяк порозуміти, як може істнувати греко-католицька дієцезія яко **тіло законне** без статутів, які би нормували життя того же тіла і забезпечували його розцвіт. За двацять літ життя нашої дієцезії уже найвища пора уложити конституцію і придержуватися її всім парохіям, всім священикам, всім епископам і всім папам римським.

Тут якраз приходить на думку справа римо-варшавського конкордату. Коли би наша унійська церква не була в матеріяльнім відношенню звязана з державою або бувши звязаною з Австрією по розпаді сеї булаб заявила де слідувало свою сепарацію від якої би не було держави, так наша греко-католицька церква в Европі взагалі, а осоливо в Галичині і на Угорщині булаб стояла непохитно і була би правдивою Матірю для народа українського, поневоленого на рідній, не своїй землі. Додавши до сего кольосальні маєткі—землі церковні і монастирські, які при розпаді Австрії мусіли перейти на власність нашої церкви неткнені, можна собі уявити, на скільки лучше стояв би наш нарід також під оглядом економічним. На жаль, так не склалося: наші єрархи навіть не замічували, що враз з державами-націями й Боже Царство на земли, с. є Церква Христова мусить скорше або пізнійше виеманципуватися — висвободитися з під впливів. Церква — царство не от міра сего! мусить бути над — не під — урядом краю, хотяйни привести всі свої чада до пожаданої пристані спасення і блаженного мира. Громадяне! Гляньте, до чого довела себе і таку сильну та богату державу урядова церква в Росії: подібне діється і в других краях, де церква є на службі удяду.

Також питання довершення боротьби за права і привілеї нашої церкви з Римом чи поза Римом легко рішиться на конґресі, скоро тільки епископ прилюдно відкриє свої карти: ми тут, виховані в дусі демократичнім, **не сміємо** признати секретної політики взагалі, а тимбільше церковно - релігійної. Коли еп. Богачевський ще перед номінацією згодився перед апостольською столицею на знищення прав-привілеїв і дисципліни нашої церкви, злученої з Римом в 1596 р., як рівна з рівною, то нехай так скаже: ніхто за се не скаже йому марніського слова, —навпаки, громадно подякуємо йому за його християнську щиру правду, зложимося на поворот його до Европи і помолимося, щоби Господь Бог, Пр. Діва Марія і Святий о. Николай перевели його здорового і цілого до Риму, аби він особисто доложив конґреґації східного обряду, що й вірні українські котолики в Америці не желають грати в закриті карти. Дальше, громадно підпишемо просьбу до Риму, щоби прислав нам епископа — благорозумного архипастиря, який би укріпляв в нас духа любови, духа милосердя, духа молитви і набожности, який би научив нас молитися друг за друга і великодушно прощати навіть ворогам, не то найщирійшим приятелям... ще до того по смерти. „Увесь суд дав Отець Синови'', сказав Христос, а тимчасом намісники Христа нахабно привлащують собі тоє Христове право судити... І глядіть як вони судять: нпр. Орлеанську дівицю Іванну Д'Арк як чарівницю спалили на кострі, а в 30 літ пізнійше канонізували за святу. Ісус Христос казав: „Нема більшої любови понад ту, як душу свою положити за своїх другів'': Тарас Шевченко і Іван Франко акуратно положили свої дуці за свій нарід, всіми прибитий і забутий, за що — я вірю — ангели небесні перенесли їх на своїх крилах і поставили перед лице самого Жерела Вічної, Нелицемірної Любови Бога Христа. Так яке право маємо ми, грішні та непотрібні раби Божі, вмішуватись у виконання суду Бога? — І хто—доки жие— може напевно сказати про себе, що він вже побідив діявола і доступив царства Божого? сего не посміє сказати про себе навіть і сам Папа! А якби що подібного сказав, то показавбися богохульником, еретиком, послідним недовірком.

Наконець закликую: Громадяне: Будьмо живими християнами, свідомими своєї потрійної служби: для Бога-Церкви, для свого рідного Народа, і для себе. Після моїх і Центрального Комітету вказівок чимскорше приготуймося і щасливо збираймося на конґрес, якого місце і день назначить Центральний Комітет.

Від душі желаючий мира і ласки Божої всім вірним громадянам

Делеґат Першого Конґресу.

ЖІНОЧИЙ РУХ У КИТАЮ.

Журналіст Вінсент Шіен, що тепер є у Китаю, відвідав у Ганкові вдову Сун-Ят-Сена, основника китайської републики. При вході до її хати стоїть на сторожі двох вояків із настромленими баґнетами. Така сама сторожа поставлена і перед її кімнатою. Сун-Ят-Сениха ще молода, гарна жінка. Говорить дуже добре по анґлійськи. Вона каже, що комунізм є гарна річ, але лише в теорії. Пані Сун-Ят-Сен оснувала інститут для виховання жінок. Має в інституті понад сто студенток із провінції Гонан і Гюпег. Ті студентки вчаться прінціпів Сун-Ят-Сенової політичної фільософії і під проводом директора націоналістичного пропаґандистичного уряду вправляються практично в методі пропаґанди. Всі ті дівчата були обовязані обтяти собі волосся і носити штани. Вибрано їх зпоміж 600 дівчат, які зложили вступний іспит у пані Сун-Ят-Сен. Це в Китаю перша спроба, щоби жінці дати політичне виховання. Недавно перейшла управа тої школи в руки спеціяльного комітету, іменованого владою. Комітет складається з пані Сун і пані Люао і трьох мущин, із яких два є комуністи. „Жіночий рух — говорила Сун-Ят-Сениха — у Китаю останніми часами скоро поступив наперед. Як вислід націоналістичної праці введено в півд. Китаю коедукаційні школи, а жінок приймають і до деяких націоналістичних урядів. Жінки закинули звичай обезображування ноги, що було символом невільництва жінки. Програмою жіночого руху є: дати жінці повну суспільну й економічну рівноправність із усіми політичними правами.

Яворівець.

НА РОБОТІ

(Зі споминів боєвика).

Прийшли Зелені Свята і ми розїзджались зі школи домів. Товариші з боєвого гуртка, пращаючись, бажали собі взаїмно успіхів та скорого побачення знов у школі. Та чи побачимось — це було питання. Може знов у школі, може в тюрмі на лаві оскаржених а може в міжчасі котрийсь із нас і кулею обірве... Все було можливим і ніхто з нас ні хвилини не міг бути певним завтрішнього дня. Та почуття національного обовязку стояло в нас вище нашої власної шкіри, тому з завзяттям ішли ми дальше у бій, не оглядаючися на особисту небезпеку. Ми розходилися з постановою дальше продовжати підчас свят нашу революційну працю та обіцяли собі взаїмно „перегукнутись". Тому і я, їдучи домів до Яворова, між цілою купою брудного біля віз зі собою в рукзаку і кілька ладунків динаміту та піроксиліни.

В Яворові застав я серед інтеліґенції і міщанства загальну оспалість. Вправді тут і там, при замкнених дверях, під впливом революційних подій в инших околицях сипалися високопарні слова, та на жаль були це — лиш слова; натомісць на селян аж мило було глядіти — свідомість і завзяття в десятеро кращі, ніж це було в 1918 році. „Боже! Дай хоч на два тижні Україну, щоб я відбив принайменче свої кривди на Ляхах" — чути було з уст майже кождого дядька. „Паничу, доки ми маємо так сидіти? — питали мене селяни. — Сила в нас є, але самі не знаємо, що робити, а наші пани щось сидять тихо і ніц не кажуть..." І таки так! Сила є, та проводу нема, а наш дядько сам за мало ініціятивний. Він жде ініціятиви від інтеліґенції, та на жаль діждатись її не годен. Йому треба конче вказувати доріжку, куди він має йти, розуміється вказувати її ділом, бо лиш такі приміри і вказівки промовляють до душі нашого дядька найкраще. Тому і задумав я початок акції зачати від замаху на поліцію.

Вже пізно було, як я нічю, з суботи на неділю, висунувшись неспостережено з хати, скрадався з одним моїм помічником улицями Яворова до постерунку польської поліції. Ми поспішно минали замаєні цвітами і зеленим гиллям хати, перебігали застелені пахучим шуваром подвіря, несучи повні кишені динаміту. Долото, штилет і малий револьвер, це було всьо приладдя й оружжа, з яким я вибрався на це карколомне діло. Ми здержались аж під мурованим будинком постерунку.

Між товариш укрився між вишнями сусіднього городця, звідки мав свистанням байдужих мелодій перестерігати мене перед перехожими. Чим близше була небезпека, тим скорійше і сильніще мав він висвистувати. Я сам підповз під мур постерунку і простягнувшись під ним, почав долотом і штилетом вибивати цеглу з муру, бо жадного там отвору на мій превеликий жаль не було. Вікно надімною було відчинене і з нутра кімнати розносився сильний хропіт сплячого під вікном жандарма. Я лежав майже на взнак та цілою силою лупав мур, аж піт виступив на чоло. Праця йшла тяжко, бо мур був сильний і в додатку треба було робити все без найменчого стукоту. Однак, хоч і помало, але безвпинно повставала в мурі щораз більша діра. По якімсь часі долетів до мене зпоміж вишень легонький свист, який нагально почав змінятись і я ледви міг скритись, як попри мене перейшов якийсь панок, який, якби на сиґнал товариша, бувби міг приловити мене на ділі. Він віддаливсь і я знова взялася до діла. Така невдячна праця тревала вже більш як годину, а я ще не міг видовбати потрібної мені величини діри. За хвилю почув я знова свист і заразом тяжкі кроки змішані з бренькотом зброї і я чимскоріщ скрився за рогом сусідньої хати. На подвіря постерунку ввійшов вертаючий зі служби жандарм, зайшов до середини, засвітив світло та почав розбиратися. Я бачив через вікно всі його рухи, а коли він поклався до ліжка і згасив світло, я знова вернув на своє місце продовжати працю.

По якімсь часі товариш кликнув мене до себе і налягав, щоби безуслівно діло вже кінчити. Він був щось сильно подenервований і зрадив мені свій неспокій, покличуючись на своє „псе чуце". Це був арґумент поважний, бо предчуття рідко нас заводило і ми всі в нього вірили. Зрештою при найблищій зміні служби вибита діра могла легко впасти жандармам у вічі і ціла праця булаб знівечена. Щоб осягнути бажану величину, треба булоб довбати ще з годину, друг налягав щораз нагальніще і тому я взявся закладати набій. Вloживши його як слід, я запалив льонт папіроскою і кількома скоками був у сусіднім городі по другім боці вулиці. Там обляв бензиною підошви (проти псів поліційних) і пустився бічи городом до гірної церкви. Втім сильний гук експльозії прорізав воздух, а за ним рознеслись жахливі людські крики і бренькіт вилітаючих навіть і з сусідських хат шиб. Я добіг до сусідної вулиці (Шашкевича) і там почав іти дальше рівномірним кроком, мій друг мов стріла побіг дальше і щез мені вкоротці з очей. Дійшовши до темного заулка під парканом церковним, я знова пустився бігти та вскорі почув поперед себе голоси і вмить вліз через діру за паркан — сів під тополею та почав наслухувати. „Вой знаєте панівойч, мене мало не скинуло до води з кладки, так гнало. Али ня напудило, навішото?" „Ой, паніматку, се лихо на їго голову, ци не чулисти, як там шось гепнуло нав з канони? То шось ни тоє, худім спати'. Попри мене мов ті тіни пересувались бідні міщане, похилені аж до землі під тягаром крадених дров, які вони на плечах несли нічю з ліса домів. „Панівойч" ніс мало що не цілу сосну на собі і всі вони зникли вскорі в пітьмі ночі. Лиш „іже еси", відтак „обрадованна..." гомоніли ще уривано слова їх молитви і все замовкло. Мені смішно стало, бо це „воно" був мій втікаючий друг, який так перепудив бідну паніматку...

Прийшов ранок неділі. Коло церкви стояли гурмами міщани і селяни та оповідали собі про страшні події з цеї ночі. Вістка про цей атентат на поліцію розносилась стрілою по околиці і краю. — Революційна аґітація, хоч і без спеціяльних аґітаторів, працювала повною силою і промовляла до душі не одного зневіреного чи недовірка, бо атентати як середник пропаґандивний, як аґітація ділом — це найкращий засіб революціонізування духа широких мас.

Ще не минули святочні ферії, як до мене долетіли вістки, що тут і там також щось сталося. В Городеччині убито жандарма, в Перемищині горить двір і т. д. — це друзі-боєвики „відгукались"...

ВИБРИКИ ПРИРОДИ.

Минулого місяця кремінецький повіт (на Волині) навістила сильна буря з великим градом. Підчас тої бурі, коло Звиняча, упала величезна глиба леду і викликала паніку серед населення, яке в останному місяці сильно потерпіло від виливів і граду.

В Батайську, коло Ростова (на Україні), в початках м. м. випав червоний град, з дуже неприємним запахом. Як бачимо, то фарбу міняють не тільки люде, але й природа, що забажала бути також червоною.

ВІДОЗВА

ДОРОГІ РОДИМЦІ РОГАТИНЩИНИ.

Наспів до нас лист з філії Просвіти в Рогатині на руки Михайла Костри, та Івана Захаркова, з прозьбою, щоби помістити відозву по американських часописях, що ми і робимо.

Самі бачите з цеї відозви, що там іде знаменито робота та що наша філія рогатинської Просвіти розвивається з добрим успіхом, але на жаль, стають на перешкоді ці, з котрими ми і тут боремося на вільній країні Вашингтона.

Вони просять нас, щоби їм стати з помочею матеріяльною, щоб вони могли поширити цю Просвіту і там, де її до цего часу не було. В уряді знаходяться самі наші браття селяне.

Родимці Рогатинщини! Старайтеся при всяких сходинах, в товариствах, збирати жертви на таку добру ціль, як поширення Просвіти у своїй рідній стороні рогатинського повіту.

Хто бажавби мати більше інфармацій в цій справі, нехай зголоситься до М. Костри в Нюарку, Н. Дж.

Більшу суму проситься слати на адресу, яка є у відозві філії.

Менші датки проситься слати на лісту нам прислану, число 18/27. на руки: Михайло Костра, 5 Белмонт Ев., Нюарк, Н. Дж.

Проситься всі українські часописи о передрук цеї відозви.

Михайло Костра,
Іван Захарків.

ДО ДОРОГИХ ТОВАРИШІВ ЗЕМЛЯКІВ З РОГАТИНЩИНИ В АМЕРИЦІ І КАНАДІ.

Світова війна, а відтак велика українська революція збудили нарід до нового життя. І хоч революцію нашого народа згноблено, то все таки полишила війна по собі в народнім житті незатерті, глибокі сліди: Зараз по війні пішла на всіх ділянках громадського життя завзята, вперта, плянова праця освітна, господарська і професійна. Український народ зрозумів, що ковалем своєї кращої долі може бути тільки він сам. Сотки років числив він на своїх учених духовних і світських проводирів і — перечислився, бо тільки невеличка частина з них ішла з народом плече об плече в його праці і боротьбі за нове життя.

В нашім повіті вже від кількох років ведуть повітову філію Просвіти свідомі селяне при помочі горстки інтеліґентів, що стоять на тому ґрунті, аби була одна просвіта для хлопа й пана, аби просвіта була вільна, повна й правдива та однаково доступна для всіх. Таке становище Виділу філії очевидно не подобається чужим

Але це не спиноє нашої роботи, але якраз додає нам ще більшого запалу. Щоби доказати ворогам, що наш просвітний селянський рух є здібний повести просвітну справу повіту в такім напрямі, як це селянинові потрібно — намітив собі Виділ філії по Загальних Зборах цілий ряд завдань, які мусить протягом року виконати. Ці завдання попри постійну просвітну працю є такі: 1. Приняти до повітової філії Просвіти двох постійних працівників, — одного як мандрівного учителя, що ходивби від читальні до читальні і дававби інструкції Виділам читалень, реферати, дбав про закуп корисних книжок до бібліотек і т. д., — а другий, який через тиждень полагоджувавби справи делеґатів читалень у повітовій Просвіті, а в неділі і в свята виїздив також до читалень. — 2. Побільшити повіт. бібліотеку ім. І. Франка. — 3. Уладити при філії столярську школу, якої завязок вже маємо. — 4. Зреставрувати будинок філії Просвіти, піднести стелю салі і добудувати театральну ґардеробу.

Щоби перевести це все в діло, треба більшої грошевої помочі. Селянство на Загальних Зборах повітової Просвіти заповіло свою поміч, але вона не може бути надто великою, бо повіт наш знищений війною, а по війні повінню і недородом. Тому звертаємося до Вас, Товариші Земляки, і просимо прийти нам з грошевою підмогою для діла, через яке має іти правдиве проміння освіти до найдальших закутин сіл.

Зібрані датки просимо висилати на адресу скарбника: Андрій Гривнак, Данильче, почта Рогатин.

За Виділ філії товариства Просвіта в Рогатині:

Василь Кривчук, голова; **Іван Мурин,** секретар; члени Виділу: **Андрій Гривнак,** Данильче; **Степан Скробач,** Бабухів; **Грицько Гладун,** Черче; **Василь Лехкий,** Путятинці; **Дмитро Юрків,** Конюшки.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДЕ Є ЖИТТЄ, ТАМ Є НАДІЯ.

Ся пословиця дуже добре вказує на справу Олексія Соломона з Пітсбургу, котрий за послідних десять літ був живим кістяком, тягаром своєї родини, котру він майже знищив. Виглядає, що він, коли був ще чотирнайцятьлітним хлопцем дістав якусь хоробу, на котру його родичі не могли найти ліку. Від докторів до професорів, від операції до всякого лічення, однак все те не помагало. Хлопець

чувся, щораз гірше, а час втікав. Що більше, всі чекали, коли він помре, бо для родичів дивитися на муки свого сина була десять розів більша мука, як сам біль хлопця. В той спосіб хлопець щораз гірше нидів. Одного дня його батько вичитав за незвичайне вилічення одної особи, якої симптоми були подібні його сина. Ся особа незнана йому, хорувала літами на солітера. Тоді батько хапаючися послідного ратунку післав по сей лік до Пітсбурга і чи повірили би ви, що сей хлопець уратував своє життє? Днесь Алексій вже ходить, прибуває на вазі що дня і він благодарить той день, в котрім батько побачив се оголошення. Хлопець мав солітера 48 фітів довгого. **Тисячі мущин, жепщин і дітий терплячих лічиться безуспішно на ріжні другі хороби, коли їх дійсний клопіт є цей потвір солітер. Певними познаками цего є відходячі части того паразита. Другі симптоми є брак апетиту з виїмковим лакімством, обложений язик, зага, болі в крижах, членах і в ногах, заворот голови, біль голови, млости як порожний жолудок, нидіння, підкови попід очи. Жолудок отяжілий, надутий, часами дається відчувати дивне буркотіння від жолудка до внутренностий. Знова чуеться якби щось підсувалося назад до горла. Пацієнт має жовту шкіру, тратить на вазі, має немилий віддих, спльовує що хвилини, попадає в апатію, знеохота до праці, завсігди лінивий. Є відомо, що епілептичні напади спричиняє цей потвір, котрий часто доростає понад 50 стіп. Коли досягне до гортанки може удусити свою жертву. Позбудьтеся цего потвора сейчас, заки підкопає ваше здоровля безповоротно. Вишліть $10.48 за дозу Laxtan, коли хочете позбутися цего страшного паразита. Laxtan є нешкідливий навіть коли у вас нема хробака. Продається лише у Royal Laboratory, 148 Netting Bulldg. Windsor, Ont. На забезпечення посилки додайте 25 центів окремо. За після-платою не висилаємо.** (С.З)

ІНТЕЛІҐЕНЦІЯ ДОБРА І НЕДОБРА

Тому що інтеліґентними людьми називається людей здібних думати і розуміти, а здібности думати і розуміти не є питома ніякій спеціяльній клясі, верстві, чи ґрупі людей, не залежить ні від одежі, ні від майна, ні від заняття, ані навіть від школи, то інтеліґентні люде находяться в кождій клясі, в кождій громаді, в кождій ґрупі, находяться між добре убраними і між недобре убраними, між богатими і між убогими, між образованими і між необразованими. Інтеліґентними людьми можна назвати взагалі передових людей. А що передові люде є в ріжних клясах і ґрупах людей, то ясна річ, що одної кляси вони творити не можуть. В ніякім народі інтеліґентні люде не творять окремої суспільної кляси і не є се в інтересі якогонебудь народу, щоб інтеліґентні його члени становили одну суспільну клясу, а неінтеліґентні другу клясу. Якби де до такого дійшло, то се булаб загибіль для того народу. Колиж і є де сліди роздвоєння між темною народною масою а інтеліґентними людьми, то буває се тільки в народів на найнизшім степені розвою і се дуже прикра річ, щоби і в нас, Українців, таке було. Отже кождий добрий Українець, кождий, хто любить свій нарід, повинен докладати всіх старань, аби загладити всякі сліди подібного роздвоєння, а не поглублювати роздвоєння.

Гляньмо на Англійців. В Англійців є також інтеліґентні і неінтеліґентні люде. В Англійців є богато більше і інтеліґентних і образованих людей, ніж у нас, однакож в них ніхто не завважить ані сліду поділу на інтеліґенцію та не-інтеліґенцію. Коли вже є ріжниці в Англійців, то під всякими иншими зглядами, тільки не під зглядом інтеліґентности. Ані інтеліґентні Англійці не роблять ріжниці між собою і загалом, ані не-інтеліґентний загал не виключає зпоміж себе інтеліґентних одиниць. Зате змагання поділити людей на інтеліґентних та неінтеліґентних можна завважити в Москалів, Українців, Поляків та Румунів, де від 50 до 95 процент людей не вміють ні читати ні писати. І найсумнійше є те, що відділяються не якраз інтеліґентні люде, в котрих інтересі булоб часом відділятися, а іменно відділяються не-інтеліґентні люде, котрі свою неінтеліґентність, свою темноту, свою безрадність і безпомічність вважають за якийсь степень новітнього шляхоцтва, — не за ганьбу їх вважають, а за відзначення. Коли Англійці вважають собі за честь як найбільше знати і розуміти, то в нас частенько можна найти людей, котрі вважають за ганьбу знати і розуміти щось більше, ніж знає та розуміє пересічний анальфабет.

Як інтеліґентні люде не можуть утворити окремої кляси через те, що належать до ріжних кляс, ґруп і партій, так є між ними і всі инші ріжниці, що бувають міх людьми взагалі. Відзначаючися здібністю думання і розуміння, інтеліґентні люде все таки остають тільки людьми зі всіми людськими хибами та недостатками. Між ними є люде добрі і злі, є моральні і неморальні, щирі і фальшиві, чесні і нечесні, характерні і безхарактерні. Сам інтелект (здібність думати і розуміти) не робить нікого добрим. Школа може розвинути слабий інтелект, але усе знання рахунків, мов, фізики, хемії, ґеоґрафії й історії не в силі зробити лихої людини доброю. Щоби людина могла бути доброю, на те треба плекати її душу, її серце, її характер, а се задача не так школи, як родичів і церкви. Коли в людини з природи інтеліґентної ніхто за молоду не виплекає моральних засад, не сформує характеру, то розширивши своє знання, така людина може навіть бути шкідливійною, ніж тоді, колиб як найменше знала. Отже нікуди правди діти, що між інтеліґентними людьми можна найти і крайно злих, неморальних і безхарактерних людей, які не тільки не приносять суспільству ніякого хісна, але й приносять велику шкоду. Але як за гріхи першого-ліпшого не-інтеліґентного злочинця не можна винувати увесь не-інтеліґентний загал, так само не можна винувати всіх інтеліґентів за провини якогонебудь інтеліґентного злочинця.

Релиґія має за задачу плекати шляхотність душі людини. О скількиж суспільність легковажить собі церкву, або о скільки церква занедбує свою високу задачу (а занедбує свою задачу кожда церква, котра не є народною церквою, тільки церквою накиненою народови), то очевидна річ, що ся сторона виховання людей остає занедбана і так інтеліґентні, як і неінтеліґентні люде виховуються злими, неморальними і безхарактерними. Не маючи морального проводу від наймолодших літ, молоде покоління не може якимсь чудом само себе виховати, не може розвинути у себе гарних душевних прикмет.

Український нарід мав ту неволю, що напрям вихованню його молодіжі через сотки літ надавали його закляті вороги, Москалі та Поляки, які мали ввесь інтерес у тім, щоби український нарід під кождим зглядом знищити. Церква, яка мала Українців морально виховувати, була через сотки літ в чужім ярмі і робила не те, що було потрібне Українцям, а в першій мірі те, що було потрібне Москві та Польщі. Церква плекала в Українців не шляхотність душі, а духа рабства й упідлення. І тому нині Українці мало мають між собою примірів високого характеру, на яких молодь малаб взоруватися. Наш нарід є вихований по рабськи, а в рабів є мало таких прикмет, що моглиб їх підносити. Інтеліґентні одиниці українського народу є яблоками з української яблінки, а яблоко від яблінки ніколи далеко не відкотиться. Українська інтеліґенція, як невідродна дитина українського народу, є лише така добра і така зла, як добрий, чи злий є сам український нарід.

Як між українським народом взагалі є злі і добрі люде, так і між українською інтеліґенцією є злі і добрі люде. Як в народі йде боротьба між добром і злом, так і між інтеліґенцією йде боротьба між добром і злом. І лиха, лінива, неморальна, безсовісна та безхарактерна інтеліґенція не має між Українцями більшого ворога, як між доброю, працьовитою, моральною, совісною і характерною інтеліґенцією. І се дійсно траґічне, коли від часу до часу якраз отся добра, працьовита, моральна, совісна та характерна інтеліґенція стає предметом ударів, призначених для інтеліґенції лихої, лінивої, неморальної, безсовісної і безхарактерної, та ще й тому тільки, що темна маса не вміє розріжнити між одними і другими, а йде на сліпо за гаслом „Бий інтеліґентів!", яке частенько для відвернення уваги від своєї власної злочинної роботи підносять якраз деякі з поганих, безсовісних та безхарактерних інтеліґентних одиниць.

Большевик-інтеліґент кричить „Бий інтеліґентів!", щоби усунути собі з дороги чесних інтеліґентів, які можуть виткнути його брехню і безсовісність. Демаґог кричить „Бий інтеліґентів!", щоби винестися понад тих, що від него більше знають і не дають йому заняти першого місця.

Коли між інтеліґентними людьми є деякі лихі люде, то з того ще ніяк не виходить, аби всіх інтеліґентних людей осуджувати, як і з того, що пр. між робітниками є деякі лихі люде, ніяк не виходить, щоби можна було всіх робітників осуджувати як лихих людей. Як одно, так і друге є несправедливо і нерозумно. Натомісць, здаючи собі з того справу, що не вся наша інтеліґенція є така, якою ми її хотілиб бачити, належалоб, раз, звернути пильнійшу увагу, чому воно так є, а друге, поробити кроки, щоби в будуччині було краще.

Українська інтеліґенція не є понад закид. Однакож поки хто візьметься кидати на неї каменем, повинен бодай хвилечку розважити, чи могла вона бути ліпша, ніж є. Коли взяти на увагу обставини, в яких та нещасна інтеліґенція зростала і виховувалася, то треба дивуватися, що вона аж така добра, як є, бо загалом говорячи, вона ліпша ніж інтеліґенція других народів. Наші батьки не богато дбали, щоб український нарід мав найкращу інтеліґенцію, тай не богато ми самі нині дбаємо. Погляньмо довкола себе. Молоді хлопці та дівчата ходять до школи. Коли добре вчаться, то декотрий батько позволить їм навіть ходити до школи дальше, до висшої школи. Часом дитина мусить сама заробляти на своє удержання, коли ходить до школи. Наконець наш молодець, чи дівчина, скінчить школи. Ніхто за шкільних часів не дбав про те, чи вони не забудуть своєї рідної мови, або чи навчаться її; ніхто не дбав про те, щоби заінтересувати їх українськими публичними справами і коли вони стануть „на становищі", то чуються відчуженими від українського життя. Тоді кидаємо на них громи, що української мови не знають, життям свого народу не цікавляться, а дивляться тільки за тим, аби зложити грошики. А якраз се послідне може їм і найбільше за їх шкільних днів убивано в голову. Може вбивали їм се в голову якраз ті, що нині громи на них кидають. Бож те, що найліпше нині нічим не інтересуватися, а пильнувати свого діла, пильнувати свого хліба і нікому не наражатися, — се нині найпопулярнійша тема найповажнійших наших розмов так по приватних хатах як і по товариствах. І як же тут дивуватися, коли дитина, наслухавшися від своїх батьків і других поважних — не Англійців, а таки Українців — таких лекцій безідейности, відтак пристосовує ті лекції в практичнім життю.

Хотячи мати кращу інтеліґенцію, ніж маємо, мусимо передовсім подбати про її виховання. Не пускати її самопас і потім нарікати, що вона заводить наші надії. Людина, вихована поза всякими добрими впливами, або вихована під впливами, яких не бажаємо, буде завсіди, як дерево в лісі, що виросло без догляду й опіки. Таке дерево, хоч би й виросло сильне та велике, то все таки буде якесь кострубате.

(Вінніпеґський „Український Голос").

Ти сто людей побив у бою
І тим пишаєшся, герою?
Ось цей лиш власну пристрасть побо-
І над тобою він горою. Іров
Іван Франко.

